

SPINOZA I UN BIÒLEG: PER QUÈ VAIG ADOPTAR SPINOZA?

HENRI ATLAN

Cap els anys 1970, a contra corrent del "programa genètic" comunament acceptat com a dogma, vaig formar part dels qui van desenvolupar la tesi de l'autoorganització biològica. Alguns hi van veure una inspiració espinozista. Però només vaig descobrir l'ÈTICA de Spinoza l'any 1986. Aquesta doctrina em va semblar, un cop traduïda al llenguatge actual, molt més adaptada que altres filosofies més recents a l'estat actual de la biologia i de les ciències cognitives, en continuïtat amb les ciències, la física i la química.

Un exemple, el problema que s'anomena "cos i esperit" resta encara àmpliament per resoldre, al cor mateix de les preguntes filosòfiques. La solució espinoziana és original perquè el principi de la unitat (monisme) de la matèria que defensa no és ni un materialisme ni un idealisme: el cos i l'esperit són "una sola i mateixa cosa, però expressada de dues maneres" (ÈTICA, II, 7 escoli). Al mateix temps s'elimina tot finalisme de la natura, és a dir, la idea que la natura perseguiria finalitats a la manera d'una planificació intencional. D'aquesta manera Spinoza assumeix un paper precursor en relació a la biologia actual i elabora una teoria física de l'organisme, perquè "ningú no podrà comprendre [aquesta unió] d'una manera adequada, és a dir, distintament, si abans no coneix la naturalesa del nostre cos" (ibid., II, 13 escoli). Aquest monisme integral forneix el marc de pensament més satisfactori no tan sols per tractar els problemes d'ètica biomèdica, sinó també per analitzar i interpretar les dades actuals de les neurociències i de les ciències cognitives.

Un altre exemple: sense suprimir tota possibilitat d'ètica i de responsabilitat, la seva doctrina del determinisme absolut fa possible una llibertat per al coneixement, molt diferent del famós lliure albir, el caire il·lusori del qual resulta fàcil d'observar. Descubrim, en efecte, cada cop més causes biològiques, psicològiques, socials, culturals, a comportaments que suposadament són el fruit de la voluntat lliure. La doctrina espinozista es revela així més econòmica, en el nivell intel·lectual, que les heretades de la teologia i de les filosofies idealistes i postkantianes que tan sols conceben l'ètica com a fonamentada en el lliure albir, un domini cada cop més restringit a mesura que progressen els coneixements científics.

**Henri ATLAN és biòleg i membre del Comitè nacional d'ètica de França.
Publicat a Le Point; 12 de juliol de 2007.**